

3 нагоди дня народження І.С. Чекмана

Чекман Іван Сергійович, член-кореспондент НАН та НАМН України, лауреат Державної премії, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри фармакології з курсом клінічної фармакології Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, доктор медичних наук, професор

Іван Сергійович Чекман почав працювати асистентом кафедри фармакології Київського медичного інституту в 1966 р. В той час кафедру очолював Олександр Ілліч Черкес. Іван Сергійович став достойним учнем та продовжувачем наукової та педагогічної школи Олександра Ілліча при підготовці кандидатської, а потім докторської дисертації, викладав на кафедрі, а потім, у 1972 р. був обраний завідувачем кафедри фармакології.

Іван Сергійович розробляє різноманітні напрямки фармакологічної і токсикологічної науки, широкий спектр яких свідчить не лише про його професіоналізм, але й про значну ерудицію, талант і наукову інтуїцію вченого. Наукові дослідження охоплюють широке коло медичних проблем і проводяться в таких напрямках: загальна, біохімічна, фізико-хімічна, квантово-хімічна, радіаційна, клінічна фармакологія, токсикологія, експериментальна і клінічна фітотерапія.

Професор Іван Сергійович продовжив та розвинув науковий напрямок свого вчителя О.І. Черкеса — біохімічну фармакологію. Результати досліджень з біохімічної фармакології на органному, клітинному і субклітинному рівнях дозволили встановити нові дані про механізми первинного фармакологічного ефекту серцевих глікозидів, серцево-судинних препаратів, ангіопротекторів, антидотів, а також ферментних лікарських засобів.

Іван Сергійович одним із перших серед учених-фармакологів розпочав дослідження нового напрямку — фізико-хімічної фармакології. Результати досліджень дозволили встановити нові молекулярні механізми дії серцево-судинних та метаболічних пре-

паратів, виділити процес їх комплексоутворення з компонентами біомембрани як основний фактор у реалізації первинної фармакологічної реакції. Вперше зроблено важливе теоретичне узагальнення про провідну роль комплексоутворення як тригерного механізму первинного фармакологічного ефекту, що робить істотний внесок у розвиток теорії рецепції, а також дозволяє вирішити фундаментальні питання загальної та клінічної фармакології. На основі встановленої теоретичної закономірності проведено цілеспрямований синтез сполук різних хімічних груп нестероїдної структури з метою виявлення речовин із кардіотонічною і кардіотропною дією. Отримано 12 авторських свідоцтв на нові речовини, які виявляють кардіопротекторний ефект. На підставі встановленої теоретичної закономірності здійснено синтез різних хімічних речовин нестероїдної структури із кардіотонічною активністю. Вперше у вітчизняній практиці були розроблені методичні рекомендації з доклінічного вивчення нових кардіотонічних засобів.

Значний науковий внесок зроблено у вивчення молекулярних механізмів дії ліків. Іван Сергійович Чекман проводить дослідження в галузі квантової фармакології, зокрема антигіпертензивних, спазмолітичних, кардіотонічних, метаболічних препаратів. Розраховані енергетичні характеристики молекул капотену, моноприлу, пентоксифіліну, суфану, яктону, що визначають особливості їх первинної фармакологічної реакції: загальна енергія, енергія зв'язування ізольованих атомів, енергія між'ядерної взаємодії.

Іван Сергійович вивчає різні аспекти педіатричної фармакології, зокрема адреноміметиків, адреноблокаторів, серцевих глікозидів, метаболічних, ферментних та імунотропних препаратів. Проведені експериментальні дослідження, а також плідна співпраця з кафедрами педіатрії університету дозволили розробити рекомендації щодо більш раціонального застосування цих препаратів для лікування дітей.

Наукові дослідження Івана Сергійовича з клінічної фармакології спрямовані на розробку раціональних схем лікування різних захворювань і запобігання побічній дії лікарських засобів. Ним розроблено класифікацію побічної дії ліків, яка визнана фармакологами і клініцистами і надрукована в монографії «Осложнения фармакотерапии» 1980 р. Вперше випущено в 1986 р. «Справочник по клинической фармакологии и фармакотерапии», що витримав два видання, а у 1990 р. — «Рецептурный справочник врача-эндокринолога». Довідник «Рецептурный справочник врача» витримав 8 видань загальним накладом 1 млн 300 тис.

примірників і вже багато років є настільною книгою для лікарів різних спеціальностей.

Дослідження з радіаційної біології та фармакології дозволили вченому не лише відкрити нові механізми дії протонного випромінювання, але й запропонувати ефективний засіб для лікування цього негативного зовнішнього фактора. За результатами цієї роботи вчений у 1986 р. отримав Державну премію України.

У наукових дослідженнях Івана Сергійовича значну увагу приділено вивченню фармакологічних властивостей препаратів рослинного походження. Досліди вперше дозволили встановити важливий науковий факт, що ефірні олії рослин мають властивість утворювати комплекси з токсичними хімічними речовинами та виводити їх з організму.

Іван Сергійович — автор понад 600 наукових праць, з яких 47 монографій, довідників, підручників, посібників, 69 патентів.

Як педагог підготував близько 70 докторів та кандидатів медичних наук. За його підручниками, посібниками та словниками з фармакології вже більше 30 років навчаються студенти медичних навчальних закладів.

Іван Сергійович виконує велику науково-організаційну роботу: є членом правління Наукового товариства фармакологів та кардіологів, редколегій 6 наукових журналів та 2 медичних газет, 2 Спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій, президії Асоціації фармакологів України та Державного фармакологічного центру Міністерства охорони здоров'я України, нагороджений орденом «Знак пошани», Почесною грамотою Кабінету Міністрів, Почесною грамотою Київського міського голови, медалями Ярослава Мудрого, академіка М.П. Кравкова.

Працівники кафедри фармакології та нинішні й колишні студенти ставляться з великою повагою до професора Івана Сергійовича Чекмана. Педагогічний талант викладача, наукова праця вченого, організаційні здібності керівника гармонійно поєднані в цій чудовій людині.

4 жовтня виповнилося 74 роки Чекману Івану Сергійовичу. Колектив кафедри фармакології та клінічної фармакології Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця вітає завідувача кафедри та відомого вченого з днем народження, бажає йому довгих років яскравого життя та плідної наукової, викладацької та керівної роботи на благо науки, кафедри, медичного університету та народу України.

Колектив кафедри

Редакція журналу «Український медичний часопис» щиро дякує Івану Сергійовичу за творчу співпрацю і з великим задоволенням приєднується до побажань колег.